

Nationaal Archief
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap

Nummer Toegang: 2.24.10.06

**Inventaris van het fotoarchief van de
Rijksvoorlichtingsdienst (RVD) te Londen - Losse
foto's**

Versie: 09-01-2020

D.J. Kortlang

Nationaal Archief, Den Haag 2010

This finding aid is written in Dutch.

I N H O U D S O P G A V E

Beschrijving van het archief.....	5
Aanwijzingen voor de gebruiker.....	6
Openbaarheidsbeperkingen.....	6
Beperkingen aan het gebruik.....	6
Materiële beperkingen.....	6
Andere toegang.....	6
Aanvraaginstructie.....	6
Citeerinstructie.....	6
Archiefvorming.....	7
Geschiedenis van de archiefvormer.....	7
Geschiedenis van het archiefbeheer.....	8
De verwerving van het archief.....	8
Inhoud en structuur van het archief.....	9
Inhoud.....	9
Selectie en vernietiging.....	9
Verantwoording van de bewerking.....	9
Ordering van het archief.....	10
Verwant materiaal.....	11
Beschikbaarheid van kopieën.....	11
Afgescheiden archiefmateriaal.....	11
Verwante archieven.....	11
Beschrijving van de series en archiefbestanddelen.....	13

BESCHRIJVING VAN HET ARCHIEF

Naam archiefblok:

Fotocollectie Rijksvoorlichtingsdienst (RVD) Londen - Losse foto's

Archiefbloknummer:

8097

Omvang:

25 inventarisnummer(s)4,50 meter

Taal van het archiefmateriaal:

Het merendeel der bijschriften is in het Engels.

Soort archiefmateriaal:

Afdrukken van foto's (positieven).

Archiefdienst:

Nationaal Archief

Locatie:

Den Haag

Archiefvormers:

Regeringsvoorlichtingsdienst

Samenvatting van de inhoud van het archief:

Het fotoarchief bestaat uit foto's betreffende gebeurtenissen in Nederland en Nederlands-Indië tijdens de bezetting en op de regering, leger, marine en Koninklijk huis in ballingschap.

Aanwijzingen voor de gebruiker

OPENBAARHEIDSBEPERKINGEN

Volledig openbaar.

BEPERKINGEN AAN HET GEBRUIK

Reproductie van originele bescheiden uit dit archief is aan beperkingen onderhevig. Er zijn beperkingen krachtens het auteursrecht.

MATERIËLE BEPERKINGEN

Het archief kent geen beperkingen voor het raadplegen van stukken als gevolg van slechte materiële staat.

ANDERE TOEGANG

Er zijn kaartenbakken met beschrijvingen van de fotonummers (zie Anefo toegangen)

AANVRAAGINSTRUCTIE

Openbare archiefstukken kunnen online worden aangevraagd en gereserveerd. U kunt dit ook via de terminals in de studiezaal van het Nationaal Archief doen. Om te kunnen reserveren dient u de volgende stappen te volgen:

1. [Creëer een account of log in.](#)
2. Selecteer in de archiefinventaris een archiefstuk.
3. Klik op 'Reserveer' en kies een tijdstip van inzage.

CITEERINSTRUCTIE

Bij het citeren in annotatie en verantwoording dient het archief tenminste éénmaal volledig en zonder afkortingen te worden vermeld. Daarna kan worden volstaan met verkorte aanhaling.

VOLLEDIG:

Nationaal Archief, Den Haag, Fotocollectie Rijksvoorlichtingsdienst (RVD) Londen - Losse foto's, nummer toegang 2.24.10.06, inventarisnummer ...

VERKORT:

NL-HaNA, RVD Londen - Losse foto's, 2.24.10.06, inv.nr. ...

Archiefvorming

GESCHIEDENIS VAN DE ARCHIEFVORMER

De Regeeringsvoorlichtingsdienst (Netherlands Government Information Bureau) te Londen was belast met het geven van voorlichting namens de Nederlandse regering in ballingschap over Nederland en de Nederlandse koloniën aan het brede publiek in neutrale en geallieerde landen. De werkzaamheden in Engeland werden uiteraard door de RVD zelf verzorgd, en in andere landen was dit een onderdeel geworden van de taak van de diplomatieke en consulaire vertegenwoordigingen: de gezantschappen (legaties, ambassades) en consulaten. Bij de RVD voerden aanvankelijk A. Pelt, persattaché bij de Nederlandse legatie, en D.J.F. de Man, de latere adjunct-directeur van de RVD, deze werkzaamheden uit.

Van groot belang werd geacht om duidelijk te maken dat Nederland en Nederlanders buiten Europa grote inspanningen leverden aan de oorlogvoering aan geallieerde zijde. Maar niet minder belangrijk was de voorlichting over de slechte omstandigheden waarin de bevolking was komen te verkeren onder de Duitse bezetting. Behalve in woord (radio) en geschrift (artikelen in kranten en tijdschriften, publicaties) werden deze onderwerpen steeds vaker in beeld gebracht. Daartoe waren foto's en films steeds wezenlijker. Vanuit de gezantschappen en consulaten werd de vraag naar foto's dan ook steeds dwingender. Die foto's werden zo veel mogelijk geleverd, doch in 1942 waren de werkzaamheden zo toegenomen dat in oktober van dat jaar bij de RVD een afzonderlijk bureau werd opgericht, de Fotodienst (Photo Department). Als hoofd van dit bureau werd L. Woudhuyzen benoemd, fotograaf bij het tijdschrift Vrij Nederland, dat toen in Londen werd uitgegeven door de Netherlands Publishing Company. Dit bureau kreeg als taak

1. het opnemen, vervaardigen en verwerven van nieuwsfoto's van alle Nederlandse gebeurtenissen;
2. het verwerven van foto's betreffende de Nederlandse krijgsmacht, die een beeld geven van de Nederlandse oorlogsinspanningen;
3. het verzenden van deze foto's naar:
  - de voornaamste dag- en weekbladen, hoofdzakelijk in het Verenigd Koninkrijk en in de Verenigde Staten;
  - alle Nederlandse diplomatieke en consulaire vertegenwoordigingen;
  - alle army education units voor tentoonstellingsdoeleinden;
4. het opzetten en bijhouden van een fotoarchief ten behoeve van de geschiedschrijving van de oorlog in Nederland.

In de loop van 1943 kreeg de Fotodienst ook nog de taak het vervaardigen van lantaarnplaatjes voor lezingen, en, zeer arbeidsintensief, het vervaardigen van fotostatische kopieën van belangrijke documenten van en voor alle ministeries.

De foto's verkreeg het bureau van fotografen van de krijgsmacht, waar het ging om onderwerpen over de koopvaardij, marine, leger, coastal command, RAF. Verder ontving men geleidelijk aan ook foto's uit bezet gebied. Medewerkers van het bureau fotografeerden zelf vooral sociale bijeenkomsten, portretten en nieuwsgebeurtenissen in en om Londen.

De foto's werden verspreid via de diplomatieke en consulaire posten, via het Engelse Ministry of Information en later ook via de internationale persbureaus als Associated Press en Pictorial Press.

In oktober 1944 werden de meeste medewerkers van de Fotodienst gemilitariseerd en kwamen zij in dienst van het Militair Gezag. Ze werden tewerk gesteld bij de subsectie Foto van Sectie XI Voorlichting van het Militair Gezag. Ze verrichtten aanvankelijk werkzaamheden 'te velde', en fotografeerden krijgsverrichtingen, bevrijdde gebieden, verwoestingen. De subsectie Foto vestigde zich in januari 1945 te Brussel onder de naam "Anefo" (Algemeen Nederlands Fotopersbureau), dat in september 1945 al weer werd geliquideerd. Maar in mei 1945 had Anefo al zijn intrek genomen

in Amsterdam. Bij de opheffing van het Militair Gezag in maart 1946 werd besloten Anefo te privatiseren. Vanaf april 1946 functioneerde Anefo als particulier bedrijf, hoewel de formele verkoop pas in januari 1948 tot stand kwam.

GESCHIEDENIS VAN HET ARCHIEFBEHEER

Het fotoarchief dat in Londen was gevormd door de Fotodienst, bleef in 1944 in Londen achter. Het werd tot maart 1946 beheerd door mw. A.J. Petrie van de Photographic Library. In 1946 zijn de organen van de Nederlandse regering in ballingschap geliquideerd, en hun eigendommen en het - Nederlandse - personeel zoveel mogelijk naar Nederland overgebracht.

Bij de privatisering van Anefo werd het Londense fotoarchief van de RVD in bruikleen aan Anefo ter beschikking gesteld. Deze regeling gold tot wederopzegging en had betrekking op alle foto's van vóór september 1944. Anefo heeft de collectie vervolgens commercieel geëxploiteerd, maar wel als afzonderlijk archief in stand gehouden.

In 1990 kwam het Londense fotoarchief weer in bezit van de Rijksvoorlichtingsdienst, als onderdeel van het gehele fotoarchief van Anefo, dat door de RVD was aangekocht.

Het fotoarchief is in 1996 door de Rijksvoorlichtingsdienst, als onderdeel van het Rijksfotoarchief, aan het Algemeen Rijksarchief (Nationaal Archief) overgedragen.

DE VERWERVING VAN HET ARCHIEF

Het archief is krachtens bepalingen van de Archiefwet overgebracht.

Inhoud en structuur van het archief

INHOUD

De afdrukken bestrijken voornamelijk de jaren 1940-1945. Slechts een beperkt aantal reproducties betreffen opnamen uit de periode voor 1940 en uit de Eerste Wereldoorlog. Veel foto's hebben het stempel 'PHOTO ARCHIEF R.V.D.' of 'Netherlands Government Information Bureau'.

De opnamen hebben betrekking op gebeurtenissen in Nederland en Nederlands-Indië tijdens de bezetting (o.a. oorlogsschade Rotterdam) en op regering, marine, leger en koninklijk huis in ballingschap. De opnamen dienden een voorlichtend en propagandistisch doel: het informeren van bondgenoten over de situatie in Nederland. Dat kan ook verklaren waarom er relatief weinig 'harde' foto's van gevechtshandelingen (invasie Normandië bijvoorbeeld) zijn opgenomen. De nadruk lag op het in beeld brengen van de inspanningen en het lijden in Nederland onder de bezetting, minder op het op journalistieke wijze vastleggen van gevechtshandelingen. De Engelstalige onderwerpsaanduidingen wijzen óók op een functie van de opnamen om met name het buitenland te informeren. In 'sample book' OH (doos 524) zitten opnamen die zowel de 'goede' als de 'foute' kant in beeld brengen. Achterop een afdruk van OH 392 in de collectie Elsevier (120_1090) staat: 'These pictures emanating from neutral sources show the systematic flooding of large areas of Holland by the Germans [etc.]'. Op deze afdruk zitten stempels van het Netherland Government Information Bureau, Photo Dept., London, en van 'Photo Archief R.V.D.'. De opnamen uit 1945 zijn door Anefo gemaakt. Er is dus een kleine overlap met het archief van Anefo.

Veel materiaal is, blijkens de fiches op de OH-categorie, van buitenlandse, met name Engelse herkomst. Het betreft zowel foto's van officiële militaire instanties (British Official Photo, Air Ministry, etc.) als van particuliere fotopersbureaus (Wide World Photo, Keystone, Black Star e.a.). In HIA veel Amerikaans materiaal. Er zijn ook foto's van Nederlandse makelij bij (bijvoorbeeld OH 450: Aart Klein, en opnamen van Nederland Archief). Het betreft gedeeltelijk reproducties van bestaande foto's; dat is te zien aan incidenteel meegefotografeerde kartelrandjes. De fiches op de rubriek H vermelden soms ook de leverancier: gedeeltelijk buitenlands, gedeeltelijk Nederlands (Van Agtmaal, Doeser e.a.).

Ook al betreft het gedeeltelijk reproductiefoto's en foto's van een matige (druk)kwaliteit, is het historisch een interessante en belangrijke collectie. De collectie toont op welke wijze de Nederlandse regering trachtte te laten zien wat er in Nederland gebeurde en wat de buiten de grenzen verblijvende Nederlanders (koninklijke familie, regering, militairen) aan activiteiten ondernamen. Het belang van de verzameling hangt mede af van de zeldzaamheid van de afdrukken of vergelijkbare beelden in collecties elders.

SELECTIE EN Vernietiging

Van de foto's is niets vernietigd; ook de dubbele exemplaren zijn in verband met de ouderdom niet verwijderd.

Verantwoording van de bewerking

De foto's zijn jaren na de overdracht pas nader bekeken. Een aantal is genummerd conform de nummering die de CAS had aangebracht, het merendeel met voorloopcijfers 148 en 199. In de beeldbank zijn de vergelijkbare reproductieven of negatieven opgenomen, die dan weer een ander CAS nummer hebben gekregen. De meeste foto's komen ook voor in de collectie fotoalbums (zie 2.24.10.01)

ORDENING VAN HET ARCHIEF

De opnamen zijn verdeeld over diverse categorieën, die steeds met een naam of afkorting zijn aangeduid. Deze categorieën zijn: ARMY, P [Portraits], NAVY, HIE [Holland in England], PRF [Portraits Royal Family], OH [Occupied Holland], HIA [Holland in America], NEI [Netherland East Indies], HIC [Holland in Canada], NA [Naval Air], AF [Air Force], HA (Holland Australia?, doos 521), MN [Mercant Navy], WI [West Indies]. Onder de categorie NA zijn - ten onrechte - ook de foto's ondergebracht van Nederland Archief (eveneens afgekort tot NA, vandaar de verwarring, later bekend als de Ondergedoken Camera), die door Anefo werden verspreid. Er zijn enkele onduidelijke (sub)categorieën (Y, IL).

De opnamen werden met deze naam/afkorting plus een volgnummer genummerd (bijvoorbeeld OH 450). Die numerieke volgorde is niet altijd gelijk aan de chronologische.

Verwant materiaal

BESCHIKBAARHEID VAN KOPIEËN

Inventarisnummers van dit archief zijn niet in kopievorm beschikbaar

AFGESCEIDEN ARCHIEFMATERIAAL

Een gedeelte van het fotoarchief van de RVD Londen is, in strijd met de afspraken daarover, in het archief van Anefo terecht gekomen. Het archief Anefo-Londen (toegang 2.24.01.02) bestaat grotendeels uit RVD-materiaal.

In de collectie Van de Poll (2.24.14.01, doos 28) zitten verschillende foto's met Anefo-stempel en de categorie IP (Important Persons?) plus nummer.

Op contactbladen in het Anefo-archief zijn afdrukken uit de rubriek PRF geplakt, terwijl op identieke bladen eigen opnamen van Anefo zijn geplakt (2.24.01.13).

VERWANTE ARCHIEVEN

Afdrukken met oorspronkelijke annotaties en captions komen ook voor in 2.24.01.01 (Anefo) en 2.24.10.02 (RVD). Het voorlichtende karakter van deze opnamen komt overeen met dat van de vroege Anefo-foto's (vanaf februari 1945): ook daarin veel aandacht voor oorlogsschade en herstelwerkzaamheden.

Achtergrondinformatie - over de levering van foto's door buitenlandse fotopersbureaus en aan Vrij Nederland bijvoorbeeld - kan gevonden worden in de archieven van het Ministerie van Buitenlandse Zaken, Londen-archief (2.05.80) en in dat van het Militair Gezag (2.13.25).

BESCHRIJVING VAN DE SERIES EN ARCHIEFBESTANDDELEN

- 1 Doos 1. Diversen
- 2 Doos 2. ARMY
- 3 Doos 3. Diversen
  - WI (dubbelen en ongenummerd
  - Indonesië (van der Poll)
  - NIGIS Tokio (1945)
  - Borneo (overig)
  - Contactafdrukken (strips) o.a. bombardementen Londen
  - HA / NEI kleine afdrukken
  - Y (o.a. negatief Pr. Irene Brigade in actie, portretfoto Adriaan Pelt, ARMY 1091)
- 4 Doos 4. PRF
- 5 Doos 5. WI
- 6 Doos 6. HIE / HA / MN
- 7 Doos 7. HIA
- 8 Doos 8. HIA / ARMY (ongenummerd)
- 9 Doos 9. P
- 10 Doos 10. AF
- 11 Doos 11. OH (dubbelen en negatieven)
- 12 Doos 12. MN
- 13 Doos 13. HIE (I)
- 14 Doos 14. HIE (II)
- 15 Doos 15. HIE (III)
- 16 Doos 16. HIE (Dubbel en ongenummerd)
- 17 Doos 17. NA (NAVY AIR)
- 18 Doos 18. H (1-158) (58-67) (80-111) (dubbelen en ongenummerd)
- 19 Doos 19. H (147-0711/147-0819 met hiaten)
- 20 Doos 20. AF / NAVY
- 21 Doos 21. WI II (148-0400/148-0511)
- 22 Doos 22. HIC

- 23** Doos 23. WI / AF / NAVY ARMY / NA (genummerd met voorloopgetal 199)
- 24** Doos 24. HA
- 25** Doos 25. NAVY (148-0001/148-0284)